

**Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri**
Landbrugsstyrelsen

Miljøvurdering af bekendtgørelse om tilskud til vådområdeprojekter og lavbundsprojekter

November 2020

**Miljøvurdering af bekendtgørelse om tilskud
til vådområdeprojekter og lavbundsprojekter**

Denne rapport er udarbejdet af
Landbrugsstyrelsen i 2020

Miljø- og Fødevareministeriet
Landbrugsstyrelsen
Nyropsgade 30
1780 København V
Tlf.: 33 95 80 00
E-mail: mail@lbst.dk
www.lbst.dk

Indhold

1.	Ikke-teknisk resumé	5
2.	Indledning.....	6
3.	Bekendtgørelsens hovedformål og proces for miljøvurdering.....	7
3.1	Bekendtgørelsens hovedformål	7
3.2	Bekendtgørelsens indhold	7
3.3	Geografisk anvendelsesområde	8
3.4	Proces for miljøvurdering.....	8
3.4.1	Tilgang og metode i miljøvurderingen.....	8
3.4.2	Afgrænsning, vurdering og kriterier.....	8
4.	Nuværende natur- og miljøtilstand og nul-alternativ.....	12
4.1	0-alternativet og afgrænsning af rimelige alternativer	14
5.	Vurdering af målsætninger og eksisterende miljøproblemer	16
5.1.1	Eksisterende miljøproblemer	17
6.	Miljøvurdering	19
6.1	Vurdering af de enkelte miljøfaktorer	19
6.1.1	Biologisk mangfoldighed, flora og fauna	19
6.1.2	Befolkningen og menneskers sundhed	19
6.1.3	Jordbund.....	20
6.1.4	Vand	20
6.1.5	Luft og klimatiske faktorer	21
6.1.6	Materielle goder	22
6.1.7	Landskab	22
6.1.8	Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv	22
6.1.9	Kumulative effekter.....	23
6.1.10	Afværgeforanstaltninger.....	23
6.1.11	Samlet konklusion.....	23
6.1.12	Fremtidig tilstand	23
6.1.13	Overvågning	23

1. Ikke-teknisk resumé

Denne rapport er udarbejdet med henblik på at vurdere hvilken indvirkning på miljøet, der kan forventes på baggrund af bekendtgørelse om tilskud til vådområdeprojekter og lavbundsprojekter. Der er forud for miljøvurderingen udarbejdet en afgrænsningsrapport, hvor miljøvurderingens omfang og detaljeringsgrad er blevet afgrænset.

Vådområde- og lavbundsordningerne er en del af de kollektive virkemidler, og bidrager til at indfri målsætninger i vandområdeplanerne om forbedring af vandmiljøet. Kvælstofvådområder og fosforvådområder har til formål at forbedre vandmiljø ved henholdsvis at reducere udledningen af kvælstof til fjorde og kystvande og reducere udledningen af fosfor til søer. Formålet med lavbundsprojekter er at reducere landbrugets udledning af drivhusgasser til atmosfæren ved ekstensivering af driften af landbrugsarealer på kulstofrige lavbundsjord. Projekterne kan desuden bidrage til reduceret kvælstofudledning til fjorde og kystvande.

I rapporten er den nuværende miljøtilstand skitseret, og det vurderes, at hvis indsatsen ikke gennemføres, og der ikke indføres andre virkemidler til kvælstofreduktion, vil der udestå et reduktionsbehov i forhold til vandplanerne og vandrammedirektivet.

I rapporten er der kortlagt, i hvilken grad vådområde- og lavbundsprojekterne kan antages at fremme eller udgøre en hindring for opnåelsen af miljømålsætninger, som er fastlagt i lovgivning, andre programmer eller politikker. Det vurderes overordnet set, at vådområde og lavbundsordningerne vil have en positiv indvirkning på de identificerede planer og programmer.

Generelt vurderes, at bekendtgørelsens indvirkninger på miljøet hovedsageligt kan forventes at være positiv. Vådområdeprojekterne og lavbundsprojekterne forventes at have en særligt positiv indvirkning på vandmiljøet. De konkrete påvirkninger af miljøet vil dog afhænge af indholdet i de enkelte projekter og omfanget heraf. Indvirkningen på miljøet af de enkelte projekter vil blive undersøgt i de enkelte projekter og beskrevet i en forundersøgelse. Miljøvurderingen af indsatsen er udarbejdet ud fra den forudsætning, at de konkrete projekter gennemføres i overensstemmelse med gældende relevant lovgivning, planlægning og godkendelser. Før de konkrete projekter udføres, udarbejdes en forundersøgelse, der vil belyse projektets konsekvenser for natur, miljø og kulturarv. Desuden kan projekterne være VVM-pligtige.

Det vurderes, at tilskudsordningens påvirkninger af miljøet vil blive overvåget gennem eksisterende overvågningsaktiviteter, og der er således ikke behov for yderligere overvågningsaktiviteter end de allerede planlagte.

2. Indledning

Regler om gennemførelse af en miljøvurdering har ophæng i EU's miljøvurderingsdirektiv¹ og er i Danmark implementeret i miljøvurderingsloven². Miljøvurderingsdirektivet fastsætter, at planer og programmer omfattet af direktivet skal underkastes en miljøvurdering under udarbejdelsen, før de vedtages. Gennemførelse af en miljøvurdering har til formål at sikre et tilstrækkeligt hensyn til miljøet og inddragelse af offentligheden. Det følger af miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 1, at myndigheden skal gennemføre en miljøvurdering af planer og programmer, bl.a. hvor disse udarbejdes inden for landbrug og fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser. Da bekendtgørelsen kan anses som en plan eller et program efter miljøvurderingslovens regler er nærværende rapport udarbejdet.

Landbrugsstyrelsen sender forud for ansøgningsrunderne på vådområde- og lavbundsordningen udkast til bekendtgørelse om tilskud til etablering af vådområdeprojekter og lavbundsprojekter i offentlig høring. Bekendtgørelsen forventes at træde i kraft den 15. februar 2021.

Der er med henvisning til miljøvurderingslovens § 11 i perioden fra den 29. september 2020 til den 13. oktober 2020 gennemført en høring af berørte myndigheder, jf. lovens § 32, stk. 1, nr. 2. om afgrænsning af miljørapportens indhold, hvor de berørte myndigheder er blevet hørt om, hvorvidt der er særlige oplysninger eller emner, der bør indgå i miljøvurderingen. Der er indkommet 3 høringssvar (fra kommuner) i forbindelse med høring af afgrænsningen af miljørapporten. De indkomne bidrag er indarbejdet i miljørapporten i det omfang, det er vurderet relevant og muligt.

---

¹ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/92/EU om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet, som ændret ved direktiv 2014/52/EU af 16. april 2014.

² Lovbekendtgørelse nr. 448 af 10. maj 2017 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

3. Bekendtgørelsens hovedformål og proces for miljøvurdering

3.1 Bekendtgørelsens hovedformål

Vådområde- og lavbundsordningerne er en del af de kollektive virkemidler og bidrager til at indfri målsætninger i vandområdeplanerne om forbedring af vandmiljøet. Kvælstofvådområder og fosforvådområder har til formål at forbedre vandmiljø ved henholdsvis at reducere udledningen af kvælstof til fjorde og kystvande og reducere udledningen af fosfor til søer. Formålet med lavbundsprojekter er at reducere landbrugets udledning af drivhusgasser til atmosfæren ved ekstensivering af driften af landbrugsarealer på kulstofrige lavbundsjord. Projekterne kan desuden bidrage til reduceret kvælstofudledning til fjorde og kystvande. Projekterne er samtidig til gavn for natur og biodiversitet.

Tilskudsordningerne er medfinansieret af EU's Landdistriktsprogram. Der er i 2021 afsat 352,8 mio. kr. til kvælstofvådområder, 14,0 mio. kr. til fosforvådområder og 89,4 mio. kr. til lavbundsordningen. Ordningerne kan søges af kommuner og Naturstyrelsen. Ordningerne giver mulighed for at søge om tilskud til forundersøgelser og etableringer af vådområde- og lavbundsprojekter. De forskellige typer af projekter har forskellige formål, om end de i høj grad gør brug af de samme metoder til at opnå indsatsmålene, herunder f.eks. genetablering af naturlig hydrologi, overrisling af lavtliggende arealer med næringsholdigt drønvand og genslyngning af vandløb. Det vurderes dækkende at lave en samlet miljøvurdering for bekendtgørelsen.

3.2 Bekendtgørelsens indhold

Bekendtgørelsen giver mulighed for finansiering af vådområde- og lavbundsprojekter såfremt projekterne overholder krav beskrevet i bekendtgørelsen. Etableringen af projekterne følger som udgangspunkt en 2-delt proces, hvor der først foretages et forundersøgelserprojekt, som har til formål at afdække projektets potentiale, herunder de beregnede effekter og mulige konsekvenser for omgivelserne, samt lodsejeropbakning og kompensationsønsker.

Opnår forundersøgelsen en positiv vurdering, vil det være muligt at søge om etablering af projektet. Bekendtgørelsen giver mulighed for at give tilskud til alle nødvendige udgifter til projekternes gennemførelse herunder anlægskostninger, løn til tilsagnshavers personale og afværgeforanstaltninger. Kommuner og Naturstyrelsen kan søge om tilskud til gennemførelse af kvælstofvådområdeprojekter og lavbundsprojekter. Det er kun kommuner, der kan søge om tilskud til fosforvådområdeprojekter.

Der er siden 2020-bekendtgørelsen lavet en række ændringer, hvoraf nedenstående fremhæves. Øvrige ændringer til bekendtgørelsen vil fremgå af høringsbrevet:

1. *Ophævelse af 120 % reglen for forundersøgelser*

Ophævelse af reglen om, at der maksimalt kan gives tilsagn til forundersøgelser af kvælstofvådområdeprojekter og lavbundsprojekter på op til 120 % af indsatsmålet for VP2, har til formål at øge antallet af forundersøgelser, da der fortsat er et stort uindfriet kvælstofindsatsbehov.

2. *Mulighed for lavbundsprojekter, der kun har klimaeffekt*

Der vil for lavbundsprojekter ikke længere være krav om N-effekt, når lavbundsprojekter udføres i vandoplande, hvor der er et uindfriet N-indsatsbehov. Herved åbnes for, at lavbundsprojekter med god klimaeffekt kan udføres og dermed øge landbrugets bidrag til reduktion af drivhusgasudledningen. Prioritetsmodellen justeres som følge heraf.

Det bemærkes, at de enkelte projekter, der opnår tilsagn under ordningerne, er omfattet af miljøvurderingslovens regler om miljøvurdering af konkrete projekter. Der vil således altid skulle tages konkret stilling til, hvorvidt det enkelte projekt har en væsentlig indvirkning på miljøet.

Kravene til projekternes omfang og indhold er beskrevet nærmere i vejledningen til tilskudsordningen og udkast til bekendtgørelse om tilskud til vådområdeprojekter og lavbundsprojekter 2021, som følger denne rapport i ekstern høring.

3.3 Geografisk anvendelsesområde

Kvælstof- og fosforvådområderprojekter kan etableres i de geografiske områder af Danmark, hvor der eksisterer et indsatsbehov for hhv. kvælstof- eller fosforreduktion. Disse områder fremgår af bekendtgørelsens bilag. Lavbundsprojekter er som udgangspunkt målrettet mod jorder med en organisk kulstofprocent over 6 %, jf. Tekstur 2014³. De nærmere geografiske anvendelsesområder af enkelte projekter beskrives og undersøges i forbindelse med en forundersøgelse af de konkrete projekter. Det vil her blive vurderet, om de enkelte projekter opfylder overstående krav til geografisk anvendelsesområde.

3.4 Proces for miljøvurdering

Miljøvurderingen inddrager ordningens og projektindsatsens overordnede mål og de påtænkte aktiviteter og initiativer og tager samtidig højde for de begrænsninger, der er eksplicit formidlet i ordningen og projektindsatsen. Miljøvurderingen tager derimod ikke stilling til konkrete miljøpåvirkninger, som kan blive resultatet af en udmøntning af de konkrete projekter. Der er heller ikke med denne miljøvurdering taget stilling til, hvorvidt de projekter, der kan opnå tilsagn til forundersøgelse eller etablering af vådområde- eller lavbundsprojekter, skal underkastes en VVM-proces eller på anden vis underkastes regulering i lokalplaner eller andre tilladelser forud for godkendelse.

3.4.1 Tilgang og metode i miljøvurderingen

Miljøvurderingen gennemføres som en vurdering af, hvorvidt og i hvilket omfang der forventes at være væsentlige indvirkninger på enkelte miljøfaktorer, som er identificeret i afgrænsningsrapporten. I tabel 3.1 er kriterier og indikatorer, som vil ligge til grund for miljøvurderingen, anført.

I miljøvurderingen indgår tillige en vurdering af, hvorvidt ordningen antages at fremme eller udgøre en hindring for realiseringen af miljømålsætninger, som er fastlagt i forskellige lovgivninger, handlingsplaner/strategier på nationalt niveau. De relevante målsætninger, der er indgået i vurderingen, er kortlagt i forbindelse med afgrænsningen.

3.4.2 Afgrænsning, vurdering og kriterier

I afgrænsningsrapporten er de miljøfaktorer, der sandsynligvis vil blive påvirket af realiseringen af indsatsernes tiltag, identificeret og fastlagt. Afgrænsningsrapporten har været sendt i høring hos de relevante myndigheder, som i dette tilfælde er Miljø- og Fødevarerministeriet, Miljøstyrelsen, Naturstyrelsen og alle kommuner.

---

³ Kortet kan tilgås fra: <https://miljoegis3.mim.dk/spatialmap?profile=vandprojekter>.

Der indkommet følgende høringssvar:

Bornholms Regionskommune bemærkede, at der havde været en mere grundig beskrivelse af bekendtgørelsen, særligt at de påtænkte ændringer.

Bemærkningen er taget til efterretning, og ændringerne er beskrevet mere detaljeret. Udkastet til bekendtgørelsen er ligeledes i høring parallelt med denne miljørapport.

Thisted kommune opfordre til, at man er opmærksom på landvindings- og pumpelags udledning af overfladevand til målsatte ferske- og marine områder. Der stilles spørgsmålstejn ved, hvorvidt man bør stille krav til påbud om N og P reducerende tiltag.

Der er umiddelbart intet til hindre for, at områder omfattet af pumpelag kan indgå som projektområder under ordningen. Der er ikke indenfor nærværende bekendtgørelse mulighed for at stille krav til sådanne tiltag. Bekendtgørelsen giver alene kommuner og Naturstyrelsen mulighed for at søge om tilskud til etableringen af vådområde- og lavbundsprojekter.

På denne baggrund fastlægges den endelige afgrænsning til følgende miljøfaktorer:

- biologisk mangfoldighed, flora og fauna
- befolkningen og menneskers sundhed
- jordbund
- vand
- luft og klimatiske faktorer
- materielle goder
- landskab
- kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv
- kumulative effekter

I tabel 3.1 angives de kriterier og indikatorer, der er anvendt ved vurderingen af de sandsynlige miljøpåvirkninger for hver af de relevante miljøfaktorer. Desuden angives det, om vurderingen foretages på et kvalitativt eller kvantitativt grundlag.

De vurderede miljøpåvirkninger kan være såvel positive som negative, idet der først og fremmest fokuseres på forventede ændringer og dernæst på, om en ændring forventes at være positiv eller negativ.

Tabel 3.1 - Vurderingskriterier

Miljøfaktorer	Vurderingskriterier	Indikatorer	Databehov
Biologisk mangfoldighed, flora og fauna	Påvirkning af biodiversitet	Omfanget af påvirkning af biodiversitet som følge af: -ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi. -sammenhæng med eksisterende skov- og naturarealer.	Kvalitative
Befolkningen og menneskers sundhed	Påvirkning af sundhed og rekreative muligheder	Omfang af påvirkning på menneskers sundhed som følge af: - ekstensivering af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi, som gavner natur, miljø, og klima.	Kvalitative
Jordbund	Påvirkning af jordbundsforhold	Omfanget af påvirkning af jordbundsforhold som følge af: - ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi.	Kvalitative
Vand	Påvirkning af grundvand, drikkevandsinteresser og vandmiljø	Omfanget af påvirkning af grundvand, drikkevandsinteresser og vandmiljø: - ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi.	Kvalitative og kvantitative
Luft og klimatiske faktorer	Påvirkning af luft og klima	Omfanget af påvirkningen af luft og klima: - ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi.	Kvalitative og kvantitative
Materielle goder	Påvirkning af landbrugsbedrifters erhvervsmæssige interesser	Incitament til ændret arealanvendelse og ikke produktive investeringer for erhvervet.	Kvalitative
Landskab	Påvirkning af landskabet	Omfanget af visuel påvirkning og understøttelse af landskabsinteresser som følge af: - ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi.	Kvalitative

Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv	Påvirkning af arkæologisk arv	Omfanget af påvirkning af den arkæologiske arv, i form af fortidsminder som følge af: - ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi. - museets mulighed for afdækning af kulturspor ved anlæg.	Kvalitative
Kumulative effekter	Kumulativ påvirkning af miljøet	Omfanget af kumulativ effekt som følge af indsatsens indbyrdes forhold og mulige afhængigheder.	Kvalitative

4. Nuværende natur- og miljøtilstand og nul-alternativ

I dette afsnit gennemgås de udvalgte miljøfaktoreres nuværende status. Beskrivelsen af de nuværende forhold danner baggrund for nul-alternativet og dermed den miljøtilstand som bekendtgørelsens tiltag holdes op imod.

Biologisk mangfoldighed, flora og fauna

Biologisk mangfoldighed, flora og fauna omfatter både beskyttede naturområder og arter samt den økologiske sammenhæng og variation, der er i arter, gener og økosystemer, og som har betydning for naturværdierne.

Der har generelt været tilbagegang i den biologiske mangfoldighed, og flere arter er listede som truede på den seneste udgave af den danske rødliste. Enkelte arter anses for helt forsvundet fra den danske natur.

De områder, der omfattes af indsats for vådområde – og lavbundsprojekter, omfatter lavtliggende landbrugsjorder. Disse områder vil hovedsageligt være i omdrift, eller stå med permanent græs, men kan også være vandhuller, moser og enge beskyttet efter naturbeskyttelseslovens §3. I tilknytning til vandhuller, moser og enge mv., kan der være flora og fauna, karakteristisk for naturtyperne, herunder levesteder for paddearter, som f.eks. spidssnudet frø og stor vandsalamander, der er opført på habitatdirektivets bilag IV. I mange tilfælde vil vandhuller, moser og enge ligge isolerede og uden sammenhæng med andre naturområder, og der vil være en negativ randeffekt som følge af gødning og sprøjtning, som påvirker de isolerede naturtyper og deres tilknyttede arter negativt. Desuden vil der være ringe spredningsmuligheder for både plante – og dyrearter.

Befolkning og sundhed

Undersøgelser har vist, at adgang til natur har betydning for den mentale sundhed, hvorfor øgede naturarealer og adgangsmuligheder hertil kan bidrage positivt til folkesundheden. Derudover vil øgede rekreative muligheder kunne medføre, at der dyrkes mere motion og derfor have en positiv indflydelse på befolkningens fysiske og mentale sundhed. Flere naturområder kan danne baggrund for landdistriktsudvikling i form af bosætning og turisme og derigennem få betydning for befolkningen.

Jordbund

Jordbundsforholdene i Danmark er i høj grad dannet under sidste istid. De forskellige jordbundsforhold i Danmark dannede i 1975-80 grundlag for Den Danske Jordklassificering, der opdeler jordbunden i en række jordtyper.

Jordbunden er det øverste lag af de geologiske udgangsmaterialer. Den består af en blanding af mineralske partikler (ler, silt, sand, grus og sten) og organisk stof (levende organismer og dødt organisk stof), som tilsammen udgør jorden. Hertil kommer, at jordbunden også indeholder luft og vand i varierende mængder.

Dræning og dyrkning af jord med et højt indhold af organisk kulstof er en betydelig kilde til udledning af klimagasser. Aarhus Universitet har opgjort, at der i Danmark dyrkes omkring 98.000 ha med et kulstofindhold på mellem

6-12 procent og omkring 73.000 ha er egentlig tørvejord med et organisk kulstofindhold på over 12 procent. I alt er der således omkring 171.000 ha med et højt indhold af organisk kulstof.

Lavbundsprojekter er målrettet tørveholdige jorder med et kulstofindhold på mere end 6 %. Tørv består af delvis nedbrudte plantedele – organisk materiale, der ikke er endeligt nedbrudt pga. den manglende tilgang til ilt. Under landbrugsproduktion og jordbearbejdning sker der en iltning af tørvejorden, hvorved der sker en nedbrydning af det organiske materiale og udledning af klimagasser som CO₂ og lattergas.

Vand

Flere danske søer er stærkt påvirket af næringsstofftilførsel. Især tilførslen af fosfor er et problem for søerne, da det som oftest er fosfor, der sætter en begrænsning for antallet af alger i vandet. Mange alger i vandet medfører uklart vand, hvilket igen medfører manglende lys ved bunden, og dermed dårligere vækstvilkår for vandplanter. En indsats i forhold til bl.a. spildevand har gjort, at der generelt er sket en reduktion i næringsstofftilførslen til søerne. Mange søer opfylder dog stadig ikke vandområdeplanernes målsætning om god økologisk tilstand, og en del af årsagen til dette er, at mange søer stadig modtager for meget fosfor fra oplandet. Andelen af vandløb med ringe økologisk tilstand er reduceret gennem de seneste 20 år. Der er dog fortsat behov for indsatser, der kan forbedre vandløbenes økologiske tilstand, både hvad angår vandløbenes fysiske forhold og tilførsel af næringsstoffer. Af i alt ca. 17.100 km tilstandsvurderet vandløb, har ca. 30 % opfyldt målet om god økologisk tilstand, svarende til ca. 5.100 km.

Tilførslen af kvælstof til grundvandet er stadig for stor, selvom nitratinholdet er faldende. Det er derfor fortsat en udfordring at overholde drikkevandskravene i store dele af grundvandet i Danmark. Nitrat i grundvandet stammer hovedsagelig fra kvælstofudvaskning fra landbrugsarealer. Selv lave koncentrationer af nitrat i grundvand kan ved udstrømning til overfladevand resultere i eutrofiering af vandmiljøet. Høje koncentrationer af nitrat i drikkevand kan være sundhedsskadeligt.

Tilførslen af kvælstof til havet har en betydelig påvirkning af det marine økosystem. Udledning kan føre til eutrofiering. Dette medfører en forøget produktion af planteplankton, der har en negativ betydning for både iltindhold og lysets evne til at trænge igennem vandsøjlen. Det er tilførslen af næringsstoffer, der bl.a. forårsager iltsvind i de danske farvande.

Luft og klimatiske faktorer

Koncentrationen af CO₂ og andre drivhusgasser i atmosfæren er stigende. For at undgå yderligere drivhuseffekt og forandringer i klimaet er det nødvendigt at reducere udledningen af drivhusgasser. Danmarks udledning af drivhusgasser er dog faldende. Fra 1990 til 2011 er udledningen således faldet med 18 %. Regeringen har med klimaloven indført et krav om, at udledningen frem til 2030 skal falde med mindst 70 % i forhold til udledningen i 1990.

Etableringen af lavbundsprojekter er direkte målrettet tørveholdige jorder med et kulstofindhold på mindst 6 %. Tørv består af delvis nedbrudte plantedele – organisk materiale, der ikke er endeligt nedbrudt pga. den manglende tilgang til ilt. Under landbrugsproduktion og jordbearbejdning, sker der en iltning af tørvejorden, hvorved der sker en nedbrydning af det organiske materiale og udledning af klimagasser som CO₂ og lattergas. Det forventes ligeledes at en stor del af vådområdeprojekterne vil blive etableret på kulstofrige jorder.

Det forventes, at der fremover vil være mere ekstremvejr med flere storme, kraftige nedbørshændelser med oversvømmelser og stigninger i havvandsniveauet. I Danmark er den gennemsnitlige årsmiddeltemperatur steget med

1,5° C i perioden 1873-2012. Ligeledes viser målinger, at årsnedbøren er steget med ca. 100 mm fra 1870'erne til i dag. Dette sker samtidig med, at mere ekstremregn forekommer, hvor store mængder (mere end 60 mm regn) falder inden for 24 timer.

Materielle goder

Beskyttelse af bl.a. ejendomme og infrastruktur mod ekstreme vejrhændelser som storme, kraftig regn og oversvømmelser har vist sig stigende nødvendigt. Nedbøren i Danmark er steget jævnt siden målingerne begyndte i 1870. Således er den årlige nedbør steget med ca. 100 mm fra 1873 til 2012. Det forventes, at der ligeledes vil være en stigning på knap 100 mm i forventede nedbørsmængder i de kommende 100 år. De stigende regnmængder og øgede antal kraftige regnskyl (skybrud) har også medført stigende grundvand og stigende vandmængder i de danske åer. Med indsatsen genskabes naturlig hydrologi, og det forventes derfor at projektområderne kan rumme en del af den ekstra nedbør, der ellers kan føre til oversvømmelser og dermed bidrage til at beskytte de materielle goder.

Landskab

Danmarks landskab er et udpræget kulturlandskab. Landskabet udgøres af en mosaik af landbrugsarealer, skovområder, byer, infrastrukturen som veje og jernbaner, vådområder, vandløb og kyststrækninger. Størstedelen af landskabet er domineret af landbrugsarealer. De landbrugsarealer, som kan være omfattet af indsatsen, vil være lavtliggende arealer som ådale, moser og engområder og som landskabeligt stadig er forbundet i stor udstrækning.

Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv

Kulturarven omfatter alt, hvad mennesket har efterladt sig gennem tiderne: strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter, og den sammenhæng, hvori disse spor er anbragt. Der skelnes mellem den faste kulturarv (diger, bygninger, gravhøje mv.), og den skjulte kulturarv (arkæologiske spor og genstande, der er skjult i jorden).

I projektområderne kan der være sten- og jorddiger, gravhøje, voldsteder mv., som er beskyttet af museumslovens § 29 samt beskyttelseslinjer omkring visse fortidsminder i medfør af naturbeskyttelseslovens §18. I den tørveholdige jord kan der være arkæologisk levn, i form af arkæologiske spor og strukturer samt genstande fra eks. bopladser og offerpladser, der skal håndteres efter Museumsloven kap. 8.

4.1 0-alternativet og afgrænsning af rimelige alternativer

0-alternativet er i denne sammenhæng fastlagt som den udvikling, der kan forventes, hvis de planlagte indsatser for vådområde- og lavbundsprojekter ikke implementeres. 0-alternativet udgør sammenligningsgrundlaget for miljøvurderingen.

Bekendtgørelsens hovedformål er at opnå reduktioner af kvælstof- og fosforudledninger til vandmiljøet og udledninger af klimagasser til atmosfæren. Den største påvirkning må således forventes på disse områder.

Som beskrevet ovenfor, er der behov for reduktioner af kvælstof og fosfor for at opnå god miljøtilstand i vandmiljøet. Gennemføres planen ikke uden at andre virkemidler til kvælstofreduktion træder i stedet, vil der udstå et reduktionsbehov i forhold til vandplanerne og vandrammedirektivet, og områderne vil alt andet end lige have samme anvendelse som i dag. Ligeledes gælder det for reduktionen af CO₂ fra lavbundsprojekterne, at denne vil skulle findes andetsteds.

Afgrænsning af rimelige alternativer

Afgrænsning af rimelige alternativer afhænger af de konkrete projekter, som opnår tilskud under ordningen. Der er inden for bekendtgørelsen rammer er en hvis fleksibilitet i forhold til geografisk afgrænsning, placering og omfang af projekterne. Der kan således, på lokal plan typisk kunne opstilles rimelige alternativer til projektet.

Opstilling af rimelige alternativer kan være i form af erstatning af vådområde- og lavbundsprojekter med andre kvælstof-, klimagas- og fosforreducerende tiltag. Disse er yderligere beskrevet i Aarhus Universitets virkemiddelkataloger⁴.

---

⁴Virkemidler til reduktion af klimagasser i landbruget [https://pure.au.dk/portal/en/publications/virkemidler-til-reduktion-af-klimagasser-i-landbruget\(55d1353b-c08f-48c9-982b-a9d97a454717\).html](https://pure.au.dk/portal/en/publications/virkemidler-til-reduktion-af-klimagasser-i-landbruget(55d1353b-c08f-48c9-982b-a9d97a454717).html).

Virkemidler til reduktion af fosforbelastningen af vandmiljøet <https://dce.au.dk/udgivelser/vr/nr-351-400/abstracts/nr-379-virkemidler-til-reduktion-af-fosforbelastningen-af-vandmiljoet/>.

Virkemidler til reduktion af kvælstofbelastningen af vandmiljøet [https://pure.au.dk/portal/da/publications/virkemidler-til-reduktion-af-kvaelstofbelastningen-af-vandmiljoet\(156987a9-11ba-4f43-ab95-47782b0f25fc\).html](https://pure.au.dk/portal/da/publications/virkemidler-til-reduktion-af-kvaelstofbelastningen-af-vandmiljoet(156987a9-11ba-4f43-ab95-47782b0f25fc).html).

5. Vurdering af målsætninger og eksisterende miljøproblemer

Miljøvurderingen af vådområde- og lavbundsordningerne bygger på en vurdering af, hvorvidt disse kan antages at fremme eller udgøre en hindring for opnåelsen af miljømålsætninger, som er fastlagt i lovgivning, andre programmer eller politikker, som kan blive berørt af indsatsens initiativer.

Ved en gennemgang af lovgivninger, strategier og handlingsplaner, der kan tænkes at indeholde målsætninger og retningslinjer relevante for bedømmelsen af miljøpåvirkninger, er målsætninger listet i tabel 5.1 blevet kortlagt som relevante for miljøvurderingen. Det vurderes overordnet set, at vådområde og lavbundsordningerne vil have en positiv indvirkning på de identificerede planer og programmer kortlagt i tabel 5.1. Ud fra de kortlagte miljømålsætninger kan fremhæves, at vandrammedirektivet, som bekendtgørelsen om tilskud til vådområdeprojekter og lavbundsprojekter direkte relateret til, forventes at kunne bidrage positivt til at opnå god økologisk og kemisk tilstand.

Tabel 5.1 - Relevante miljømålsætninger som indgår i rammesætningen omkring miljøvurderingen

Emne	Målsætning
Biodiversitet	FN's verdensmål (Mål 15: Livet på Land og mål 14: Livet i havet). Danmarks biodiversitetsstrategi 2014-2020 (Naturplan Danmark). Miljømålslovgivningen (Natura 2000). Artsfredningsbekendtgørelsen (Bilag IV-arter). Rådets forordning om invasive arter. Naturbeskyttelsesloven. Grønt Danmarkskort. Kommuneplaner.
Befolkning og menneskers sundhed	Vandforsyningsloven. EU-forordningen om bindende årlige reduktioner af drivhusgasemissioner. Landsdistriktsudvikling ⁵ .

⁵ Herunder Landsdistriktsprogrammet: <https://lbt.dk/tvaergaaende/eu-reformer/landbrugsreformen-2014-2020/landdistriktsprogrammet-2014-2020/>.

Jordbund	EU-forordningen om bindende årlige reduktioner af drivhusgasemissioner. Lovgivning om oversvømmelsesrisiko. Naturbeskyttelsesloven. Økologilovgivningen.
Vand	FN's verdensmål (Mål 6: Rent drikkevand). Vandplanlægningsloven (vandplanerne). Vandforsyningslovgivningen. Vandrammedirektivet. Vandplanlægningsloven (vandplanerne).
Luft og klimatiske forhold	FN's verdensmål (Mål 13: Klimainsats). EU-forordningen om bindende årlige reduktioner af drivhusgasemissioner. Lovgivning om oversvømmelsesrisiko. Vandforsyningslovgivningen. Miljømålslovgivningen (Natura2000). Artsfredningsbekendtgørelsen (Bilag IV-arter). Rådets forordning om invasive arter. Naturbeskyttelsesloven.
Landskab	Landskabskonventionen.
Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv	Naturbeskyttelsesloven. Museumsloven.
Kumulative effekter	-

5.1.1 Eksisterende miljøproblemer

I forhold til vandmiljøet er der en række overfladevandsforekomster, der er påvirket af kvælstof- og fosforbelastning i en sådan grad, at de ikke lever op til vandrammedirektivets krav til vandforekomsternes tilstand. Søer og fjorde og i nogen grad mere åbne havområder påvirkes af kvælstof- og fosfortilførsler, der giver øget algevækst, som påvirker naturtyper og levesteder for arter negativt. I vandløb er fosforindholdet af relativt mindre betydning for de økologiske forhold, men en stigende koncentration af fosfor kan påvirke lysforholdene, hvilket kan betyde ændringer i artssammensætningen af planter og alger, der vokser på bunden.

I Rapporteringen fra 2013 efter EU's habitatdirektiv er de vigtigste negative påvirkningsfaktorer beskrevet på delvist databaserede ekspertvurderinger fra Aarhus Universitet. For klitlavninger, søer, enge, moser m.v. og kildevæld vurderes næringsstoffiltørsel at have høj betydning for naturtypernes utilstrækkelige bevaringsstatus. For søerne er det vurderet, at tilførsel af næringssalte via direkte tilløb og diffus tilførsel fra oplandet og fra luften har høj betydning for den ugunstige bevaringsstatus. For de øvrige naturtyper og visse levesteder for arter er det bl.a. næringsbelastning ved direkte gødskning, intensiv drift på omkringliggende marker samt tilførsel af næringsstoffer via overfladevand, atmosfærisk deposition og grundvand, der vurderes at have størst betydning for bevaringsstatus. I tilstandsvurderingssystemerne, der ligger til grund for Natura 2000-planlægningen, er betydningen af blandt andet en række forvaltningsbare forhold vurderet. Heraf fremgår tilgroning og manglende pleje som en trussel

med de fleste af de lysåbne naturtyper og levesteder for arter, som kræver lys. Øget næringsstofftilførsel medfører øget tilgrosning på de terrestriske naturtyper og påvirker algevækst og undervandsvegetationen i havet, søer og vandhuller, og vil således i sig selv have en negativ effekt på naturens tilstand.

6. Miljøvurdering

6.1 Vurdering af de enkelte miljøfaktorer

I de følgende afsnit gennemgås indvirkninger fra indsatsen på de miljøfaktorer, som på grundlag af afgrænsningen af miljøvurderingen kan antages at kunne blive påvirket af ordningens implementering.

Det forudsættes i vådområder- og lavbundsindsatsen og i miljøvurderingen af disse, at de konkrete projekter gennemføres i overensstemmelse med gældende relevant lovgivning, planlægning og godkendelser. Før de konkrete projekter udføres, udarbejdes en forundersøgelse, der vil belyse projektets konsekvenser for natur, miljø og kulturarv. Desuden kan projekter være VVM-pligtige.

6.1.1 Biologisk mangfoldighed, flora og fauna

Store dele af de arealer, der vil kunne udtages i forbindelse med indsatsen, har generelt været anvendt til en intensiv landbrugsdrift med årlige pløjninger, harvning, gødsning, brug af pesticider, samt dræning. Andre arealer som eksisterende eng, mose og vandhuller, der ligger isoleret i landbrugsområdet, vil være påvirket af den omkringliggende landbrugsdrift. En genskabelse af mere naturlig hydrologi og ekstensivering af driften af arealer vil kunne skabe sammenhængende ådale, moser og engområder og øge arealet med natur. Samtidig vil der være en mindre randeffekt fra gødsning og sprøjtning på de konkrete områder som udtages og/eller samles. En genskabelse af mere naturlig hydrologi vil betyde, at de naturtyper, som er grundvandsføde, vil blive større, og at deres økologiske funktion som levested for en lang række karakteristiske arter vil blive forbedret. Det gælder både variationen af levesteder som følge af en variation af fugtighed, men også arternes mulighed for spredning og overlevelse på et større areal.

I de tilfælde, hvor de udtagne arealer ligger i tilknytning til vandløb, vil der samtidig ske en mindsket risiko for overfladeafstrømning af næringsrigt vand eller sprøjtning direkte i vandløbet. Arealer med terrænnært grundvand vil kunne omdanne næringsstoffer til frit kvælstof, så det ikke fører til en næringsstofbelastning i de danske kystvande. Der vil dog samtidig kunne ske en mobilisering af fosfor deponeret i jord eller sediment, som kan udgøre en risiko for øget fosfortilførsel til søer nedstrøms de arealer, som gøres mere våde. I de tilfælde, der med et konkret projekt vurderes at være en øget fosforudledning, der kan føre til en negativ påvirkning af miljøtilstanden, den biologiske mangfoldighed, flora og fauna, vil der blive etableret afværgeforanstaltninger. I de tilfælde, der er beskyttede naturtyper eller arter, som fordrer en særlig drift eller pleje, vurderes en generel arealudvidelse evt. i kombination med en ekstensiv drift på arealerne, at kunne sikre levestedsgrundlaget.

Samlet set vurderes indsatsen med udtagning af landbrugsjorder at være positiv for biologisk mangfoldighed, flora og fauna. Graden af påvirkningen vurderes i de enkelte projekter, og der tages lokalt stilling til behovet for eventuelle afværgeforanstaltninger.

6.1.2 Befolkningen og menneskers sundhed

Etablering af vådområde- og lavbundsprojekter har bl.a. til hensigt at ændre arealanvendelsen fra landbrugsdrift til græs og naturarealer. I det omfang det er muligt, vil der med indsatsen således blive flere naturarealer, som der

vil kunne ske en øget adgang til og dermed en mulig forbedring af de rekreative muligheder. Hertil vil der med større sammenhængende naturområder kunne komme flere naturoplevelser med flora og fauna.

Genetablering af naturlig hydrologi kan dog også mindske adgangen til tidligere tilgængelige områder, eftersom arealerne bliver mere våde og at evt. markveje nedlægges for at skabe sammenhæng mellem områderne. Dette kan føre til, at mulighederne for at færdes i det åbne land bliver færre og derfor have en negativ påvirkning på rekreative muligheder. Denne negative påvirkning vurderes dog i stort omfang at blive opvejet af de forbedrede muligheder for jagt mm.

Ekstensivering af landbrugsjorder kan understøtte landdistriktsudvikling. Tiltag til gavn for udviklingen i landdistrikterne kan være med til at gøre landområder mere attraktive og forbedre levevilkår for befolkningen i landdistrikterne. I de tilfælde, at der vil være mulighed for at øge mængden af friluftstilbud og aktiviteter, kan det danne baggrund for landdistriktsudvikling i form af bosætning og turisme, og derigennem vil indsatsen få en positiv betydning for befolkningen i de lokale områder og for dem, som besøger området. Det vurderes dermed at være mulighed for en positiv påvirkning af befolkningen.

Ekstensivering af landbrugsjord og genskabelsen af naturlig hydrologi kan benyttes som et led i klimatilpasning, hvilket også kan have en indvirkning på befolkningen og menneskers sundhed. Befolkning og menneskers sundhed påvirkes i stigende grad af de risici og negative forhold, der kan opstå som følge af klimaforandringerne skybrud og lejlighedsvis oversvømmelser af bl.a. kloakker. Klimatilpasning med vandparkering mv. kan derfor bidrage positivt til menneskers sundhed.

Etablering af vådområde- og lavbundsprojekter vurderes generelt til at kunne have en positiv påvirkning på befolkningen og menneskers sundhed. Det konkrete omfang af de positive påvirkninger vil afhænge af de konkrete projekter som etableres under ordningen.

6.1.3 Jordbund

Ekstensivering af landbrugsdrift og genskabelse af naturlig hydrologi påvirker jordbundsforholdene, så de bliver mere naturlige. Ved vådgøring og ophør af jordbearbejdning af et areal vil det organiske materiale i jorden kunne opbygges over tid og dermed positivt påvirke jordbundens opbygning. Ekstensiveret lavbundsjord med naturlig hydrologi er i sammenligning med landbrugsjord i omdrift bl.a. karakteriseret ved mindre jordbearbejdning og en reduceret udledning af CO₂.

Etablering af vådområde- og lavbundsprojekter vurderes generelt til at kunne have en positiv påvirkning på jordbundsforholdene, da den naturlige hydrologi genetableres og nedbrydningen af organisk materiale ophører. Det konkrete omfang af de positive påvirkninger vil afhænge af de konkrete projekter som etableres under ordningen.

6.1.4 Vand

Ekstensivering af driften på lavbundsarealer kan have en positiv påvirkning på vandmiljøet i især søer og kystvande ved at tilbageholde kvælstof og partikelbundet fosfor, der ellers ville blive ført til disse vandområder. En lavere tilførsel af næringsstoffer til vandmiljøet vil medføre lavere vækst af alger, en forbedring af sigtddybden og dermed bedre økologiske forhold. Særligt vil en reduceret udledning af kvælstof til de marine recipienter have en betydelig positiv effekt og mindske risikoen for iltvind i de indre danske farvande.

Ekstensivering af driften af landbrugsjord er generelt godt for vandmiljøet. Der anvendes ingen sprøjtemidler eller kunstgødning på ekstensiveret lavbundsjord med naturlig hydrologi, og grundvandet under projekterne vil derfor alt andet lige have en højere kvalitet end under landbrugsjord. Udvaskningen af næringsstoffer og pesticidrester er ligeledes begrænset, hvilket medfører en højere grundvandskvalitet.

Som en del af vådområdeprojekterne kan udrettede vandløb føres tilbage til deres naturlige forløb (genslyngning). Dette vurderes at have en positiv indvirkning på miljøet, da genskabelse af naturlige dynamikker er en vigtig faktor i forhold til at opnå god økologisk tilstand.

De forventede effekter fra de enkelte projekter skal afdækkes forud for ansøgning. Der stilles krav til minimumseffekterne for projekterne, og effekterne opgøres som et led i opfyldelsen af målsætningerne for vandplanerne. Den forventede effekt fra kvælstofvådområder er 1.250 tons kvælstof om året ved udgangen 2021. Set i forhold til de øvrige kollektive virkemidler er kvælstofvådområder det virkemiddel med den største forventede effekt. Fosforvådområderne skal i alt bidrage med en reduktion af fosforudledningen til søer med 5.000 kg/år. Lavbundsprojekter forventes at bidrage med 150 tons kvælstof om året ved udgangen af 2021.

Der er mulighed for, at de enkelte kvælstofvådområder og lavbundsprojekter kan have en negativ effekt på nedstrøms liggende recipienter (søer og kystvande). Dette skyldes, at en del af fosforpuljerne i den eksisterende landbrugsjord kan frigives ved vådgøring. Der skal derfor inden etableringen afdækkes, hvorvidt det enkelte projekt forøger risikoen for fosforudledning. I de tilfælde hvor fosforudledningen vurderes at have en negativ effekt på nedstrøms recipienter, vil projekterne ikke kunne modtage tilsagn om tilskud. Der er altså planlagt foranstaltninger for at undgå, begrænse og så vidt muligt opveje de væsentlig negativ indvirkning på miljøet af planens gennemførelse

Det forventes, at kvælstofvådområderne bidrager med kvælstofbelastningen med 90 kg kvælstof pr. hektar. Lavbundsprojekterne forventes at bidrage med 30 kg kvælstof pr hektar. Fosforvådområderne forventes at bidrage med 5 kg fosfor pr. hektar. Etablering af vådområde- og lavbundsprojekter vurderes generelt at kunne have en positiv indvirkning på miljøet. De konkrete positive effekter på miljøet afhænger af antallet og størrelse af projekterne som der ansøges til.

6.1.5 Luft og klimatiske faktorer

Ekstensivering af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi kan påvirke luft og klima. Ved ophør med dyrkning af jorden vil udledningen af CO₂ reduceres, og dette vil medvirke til et mindsket pres på klimaforandringerne drevet af udledningen af drivhusgasser. Ligeledes vil udtagningen af kulstofrige lavbundsjord have en virkning ift. at mindske udledningen af CO₂, når de permanent eller periodevis vådgøres og nedbrydningen af det organiske materiale i jorden derved bremses. Desuden kan de enkelte projekter understøtte klimatilpasning.

De enkelte projekters drivhusgasreduktion skal kvantificeres på baggrund af metoden beskrevet på www.vandprojekter.dk. Det vil i så fald være muligt at kvantificere ordningens samlede bidrag til reduktion af drivhusgasudledning.

Det vurderes, at påvirkningen på luft og klimatiske forhold samlet set vil være positiv og indeholde en reduktion i udledningen af drivhusgasser og optag af CO₂ i jorden. Det forventes, at indsatsen vil reducere udledningen af CO₂ og dermed bidrage til at indfri 2030-målsætningen.

6.1.6 Materielle goder

Udtagning af lavbundsjord kan muliggøre projekter, som indeholder klimatilpasning. Klimatilpasning kan have en positiv påvirkning på materielle goder, herunder bl.a. beskyttelse af materielle goder som bygninger, veje, anlæg mv. fra oversvømmelse og ødelæggelse. Herudover kan der ske en ændret lokalisering af materielle goder ved nedlæggelse af driftsbygninger på lavbundsjord, som kan have en negativ indflydelse på den enkelte produktion. For at afværge den negative indvirkning kan der ydes erstatning eller mere sikkerhed for drift på arealer uden for projektområdet.

I hvilket omfang ordningen vil påvirke materielle goder, afhænger af udformningen af de enkelte projekter.

6.1.7 Landskab

Den ændrede arealanvendelse som følge af ekstensivering af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi kan medføre en visuel ændring af landskabet, idet landbrugsarealer overgår til naturarealer. Det danske landskab er overvejende præget af landbrugsarealer, hvorfor en øget udlægning af landbrugsarealer til naturarealer vil føre til et landskab med større visuel variation. Generelt forventes en visuel variation og oplevelse af flora og fauna knyttet til varieret natur at have positiv indvirkning på den landskabelige oplevelse, men da oplevelsen af et landskab er subjektivt, kan det ikke udelukkes at have en negativ indvirkning på lokalt niveau. I de tilfælde, der er landskabsfredninger, som fordrer en særlig oplevelse af landskabet eller en naturtype, vurderes en ekstensiv drift på arealerne, at kunne sikre fredningens mål. Der vil ske en konkret vurdering af det enkelte projekt på baggrund af de kommunale landskabsudpegninger mv. Da indvirkningen er ønsket i forhold til miljømålsætningerne, planlægges ikke afværgeforanstaltninger.

Samlet set vurderes indsatsen med udtagning af landbrugsjord at være positiv for landskabet, da indsatsen bidrager til at genskabe de oprindelige landskabselementer med de naturtyper, som naturligt er tilpasset lavbundsjord med ådale, enge og moser. Graden af påvirkningen vil afhænge af de enkelte ansøgte projekter.

6.1.8 Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv

Den ændrede arealanvendelse som følge af ekstensivering af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi kan medføre en ændret påvirkning af såvel den synlige kulturarv, som de arkæologiske levn. Bevarelse af den naturlige hydrologi på jorde med højt indhold af organisk materiale (tørv) samt reduceret jordbearbejdning som følge af en ekstensivering vil som oftest ikke have betydning for bevarelsen af de arkæologiske levn. I tilfælde af bevarede arkæologiske levn af organisk materiale kan genskabelse af naturlig hydrologi måske bidrage positivt til bevaringen. Såfremt der opstår frit vandspejl, vil der kunne opstå risiko for bølgeerosion af arkæologiske levn.

For den synlige kulturarv i form af sten- og jorddiger, jordfaste fortidsminder, vejforløb og andre fysiske konstruktioner er sårbarheden knyttet til betydningen af et evt. forandret landskabsbillede, hvor særligt tilgroning vil kunne sløre sammenhængende strukturer samt muligheden for at kunne opleve kultursporene.

I hvilket omfang en indsats med udtagning af landbrugsjord vil påvirke kulturarv, afhænger af udformningen af de enkelte projekter. Der skal derfor foretages en konkret vurdering ved hvert projekt på baggrund af udtalelse indhentet ved det lokale museum i henhold til museumsloven.

Samlet set vurderes indsatsen med udtagning af landbrugsjorder at være positiv for kulturarv og i de tilfælde, at den måtte være negativ, vil det afdækkes i forundersøgelserne og relevante myndigheder inddrages. Omfanget afhænger af hvilke konkrete projekter, der realiseres. Eventuelle behov for afværgeforanstaltninger eller tilpasninger af anlægsprojekter afklares i forbindelse med de lokale museers udtalelse og evt. vilkår til dispensation i medfør af museumsloven.

6.1.9 Kumulative effekter

De kumulative effekter vil afhænge af det eller de vådområde-/lavbundsprojekter, der gennemføres. Dog vurderes det, at den kumulative effekt fra projekterne kan have en positiv indvirkning på miljøet, da projekterne tinglyses, og dermed giver et godt udgangspunkt for at skabe landskaber med naturlige processer for bestandigt.

6.1.10 Afværgeforanstaltninger

Overstående afsnit vurderer, at der i visse tilfælde, ud fra en konkret vurdering, kan være behov for afværgeforanstaltninger. Der er mulighed for at få tilskud til disse. Bekendtgørelsen kræver forud for tilsagn til etablering, at projektets konsekvenser er belyst. Forundersøgelserne til selve etableringsprojekterne kan derfor ses som en overordnet afværgeforanstaltning, som skal sikre, at alle konsekvenser ved gennemførelsen af projekterne er belyste. Eksempelvis vil projekter, hvor forundersøgelserne viser, at projekterne vil udlede for høje niveauer af fosfor, ikke kunne opnå tilsagn til etablering.

6.1.11 Samlet konklusion

Vurderingen af vådområde- og lavbundsprojekternes indvirkninger på miljøet viser, at der hovedsageligt kan forventes en positive virkninger på miljøet. De konkrete påvirkningen af miljøet vil dog afhænge af indholdet i de enkelte projekter og omfanget heraf. Indvirkningen på miljøet af de enkelte projekter vil blive undersøgt i de enkelte projekter.

6.1.12 Fremtidig tilstand

Hvis vådområde og lavbundsindsatsen ikke implementeres, vil de ovenfor beskrevne positive miljøpåvirkninger ikke indtræde, og forholdene vil forblive som beskrevet i afsnit 4. såfremt andre indsatser ikke sættes i stedet.

6.1.13 Overvågning

Det forventes, at planens effekter overvåges gennem Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA), hvor vandmiljøets og naturens tilstand overvåges.

Herudover opgøres og evalueres effekterne som et led i vandplansarbejdet. De hidtil opnåede effekter som etableres igennem indeværende plan opgøres desuden på <https://mst.dk/natur-vand/vandmiljoe/tilskud-til-vand-og-klimaprojekter/kollektive-virkemidler/>.

På denne baggrund er vurderingen, at overvågningen af tilskudsordningen påvirkninger af miljøet, kan foretages gennem eksisterende overvågningsaktiviteter.

Miljøvurdering af bekendtgørelse om tilskud til vådområdeprojekter og lavbundsprojekter

Landbrugsstyrelsen
Nyropsgade 30
1780 København V

www.lbst.dk